

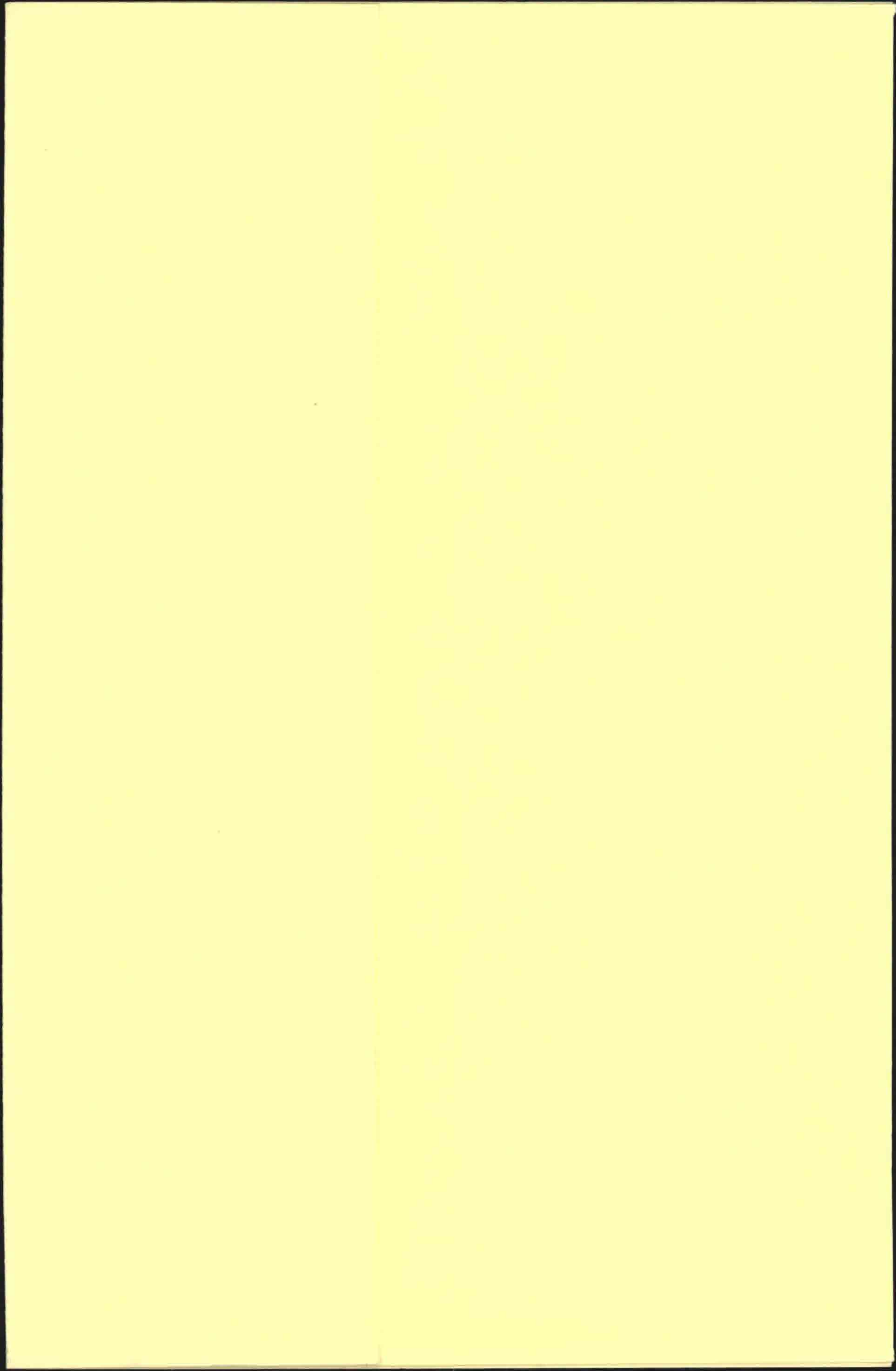
Martius, Aprilis, Maius, sunt tempora veris.

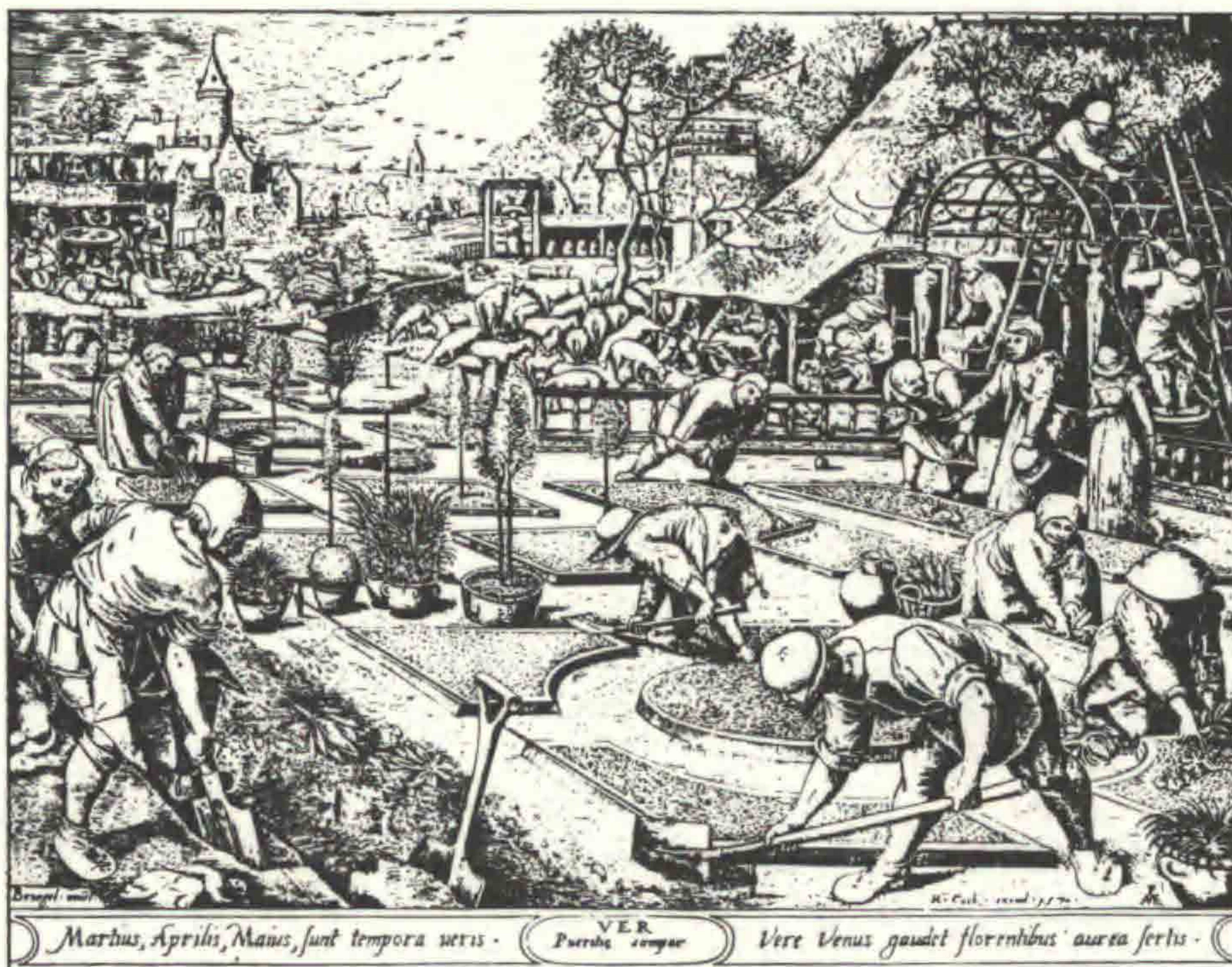
VER
Pueris conpar

Vere Venus gaudet florentibus aurea seris.

FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE

MEDDELELSER FRA HAVEBRUGSHISTORISK SELSKAB
NR. 26 • 1996

FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE

MEDDELSER FRA HAVEBRUGSHISTORISK SELSKAB NR. 26 • 1996

FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE
Havebrugshistorisk Selskab

Grafisk form og produktion:
Freddy Pedersen

Udgiver:
*Havebrugshistorisk Selskab, Dokumentationsafdelingen,
DVJB, Bülowsvej 13, 1870 Frederiksberg C.*

Redaktion:
*Finn T Sørensen (ansvarh.),
Johan Lange, Jane Schul, Jette Abel og Kirsten Lund-Andersen.*

Ekspedition:
*Havebrugshistorisk Selskab, kassereren,
Inger Olesen, Nordvænget 43, 3450 Allerød
giro 4169476*

Abonnement tegnes kun gennem medlemskab p.t. 150,00 kr.
Tidligere meddelelser, der hidtil er kommet med ét nummer årligt,
kan erhverves til nedsat pris, indtil videre kr. 50,00 kr. pr. stk. for medlemmer
og kr. 100,00 pr. stk. for ikke medlemmer.

Trykt med økonomisk støtte fra:
*Kulturministeriets Tidsskriftstøtteudvalg,
Undervisningsministeriet via tips/lottomidlerne,
Skov- og Naturstyrelsen og
De danske Haveselskaber.*

ISBN 87-88241-16-5

ISSN 0107-895X

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Havebrugshistorisk bibliografi – okt. 1995 - sept. 1996.	7
Havebrugshistorisk dagbog – okt. 1995 - sept. 1996.	15
Anmeldelser	
Jens Schjerup Hansen: Koldinghus slotshave – Dronning Dorotheas haver ved Koldinghus.	21
M. Floryan: Gardens og the Tsars.	23
Ekskursionsberetninger	
Carlsbergs Æresboligs Have den 12. juni.	25
Den fredede private rosenhave på Vodroffsvej den 27. juni og den 4. juli.	27
Frederiksborg og Fredensborg den 24. august.	29
Indholdsfortegnelse for nr. 1 til nr. 25 i nummerorden	31
Indholdsfortegnelse for nr. 1 til nr. 25 i alfabetisk orden	39

Forord

Som nævnt allerede i sidste års FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE har Havebrugshistorisk Selskab taget initiativ til – sammen med Nationalmuseet, Fri-landsmuseet – at udgive en landsdækkende guide til kulturhistoriske museums- og offentligt tilgængelige slots- og herregårdshaver som markering af Havebrugshistorisk Selskabs 25 års jubilæum i 1995.

Interessen for havernes kulturhistorie har været stærkt stigende gennem de senere år over hele Europa. Der genskabes og restaureres haver som aldrig før i udlandet og efterhånden også herhjemme. Interessen viser sig også gennem stigende besøg i disse anlæg. Specielt i England, men også i Tyskland, Holland og Frankrig findes et righoldigt udvalg af litteratur og guidebøger, der har til formål at henlede både turisternes og lokales opmærksomhed på havernes eksistens som udflugtsmål. Det er desværre endnu ikke tilfældet i Danmark. Udgivelsen af en landsdækkende guide til kulturhistoriske museums-, slots- og herregårdshaver har derfor til hensigt at stimulere interessen for denne vigtige kulturarv, både for danskerne, men også for de turister, der gæster landet.

Havebrugshistorisk Selskab har i 1995 indsamlet oplysninger om langt de fleste af de haver, der falder inden for de valgte kriterier, nemlig at anlægget skal være af en defineret kulturhistorisk type: Kloster-, bonde-, købstads-, landsteds-, herregårds-, slots- eller kunstnerhave. Haven kan være original eller rekonstrueret, men typen skal være lødig og kunne erkendes, også af ikke-fagfolk. Der skal ligeledes være offentlig adgang.

Arbejdet med at samle alle disse informationer og få dem bearbejdet til en forståelig form har været ganske stort. Derfor har vi også måttet indse, at det ikke var realistisk for bestyrelsen at arbejde med indsamlingen af stof til den sædvanlige årbog samtidig med varetagelsen af det andet projekt. Derfor har vi valgt at koncentrere vores indsats om færdiggørelsen af guidebogen »Historiske Haver i Danmark«. Dette års FRA KVANGÅRD TIL HUMLEKULE bliver

derfor i stedet et egentligt registerbind til de foregående 25 års artikler, således at det fremover vil være let at finde ud af i hvilket nummer en bestemt artikel gemmer sig. Årsskriftet indeholder ligeledes det sædvanlige oversigtsstof over årets artikler, bøger og begivenheder inden for området, ekskursionsberetninger, boganmeldelser o.l. De sædvanlige årbogsartikler vil derimod være erstattet af medsendelsen af vedlagte eksemplarer af guidebogen. Vi håber på medlemmernes forståelse for denne prioritering.

Jane Schul,
formand

Havebrugshistorisk Bibliografi okt. 1995 - sept. 1996.

Ved A. Ørum-Larsen

1995

Oktober

Peter Thygesen: Herskabeligt gartneri – om indvielsen af et nyt kongeligt orangeri og drivhusanlæg i Fredensborg Slotspark – Politiken 6. okt.

Ulrik Høy: Haveelskere – om havebeskrivelser af danske digtere – Weekendavisen 13. - 19. okt.

Lene Floris: Landskabet i vindueskarmen – i Nyt fra Nationalmuseet nr. 68.

Mogens Bencard: Flora Danica – Botanik på Porcelæn – skrift til udstillingen om det første Flora Danica stel på Rosenborg Museet i København – okt. 95 - jan. 96.

Arkitektfirmaet Frederiksen og Knudsen: Museumspark – Fæstningspark – betænkning udgivet af Københavns Kommunes Parkafdeling - 1995.

Jonna Dwinger: Originalt Flora Danica stel udstilles – Politiken 24. okt.

Jonna Dwinger: Kejserindens herlige forsoningsgave – om det første Flora Danica stel Politiken - 29. okt.

November

Ulla Dietl: Hvad siger buketten? – Politiken 5. nov.

Vivian Etting (red.): På opdagelse i kulturlandskabet belyst af en række danske forfattere af forskellige fag. – Udgivet i anledning af europæisk Naturbeskyttelsesår 1995 – Gyldendal.

Steen Estvad Petersen: Paradisdrømme – omtale af en udstilling i Berlin om Alhambras Skatte – Weekendavisens Kulturforum 10. - 16. nov.

Anders - Peter Mathiasen og Morten Langkilde (fotos): Nyt liv på kirkegården – om ny disponering af Assistens kirkegård år 2000 – Politiken Søndag 12. nov.

Peter Tygesen: Et slot der emmer af historie – om Schackenborg i Sønderjylland. Politiken 15. nov.

Marie-Louise Paludan: Når engle græder – blandt andet om fredning af haver – Weekendavisen 17. - 23. nov.

Helge Qvistorff: Berømte danske træer – 66 træer og deres historier – Danmarks Radios Forlag..

December

Marie-Louise Paludan: Tivolisering nødvendig – om fredning af herregårdshaver og andre anlæg – Weekendavisen 8. - 15. dec.

Lene Floris: Jul på Frilandsmuseet. Potteplanteudstillingen afsluttes med demonstration af juleblomster og -planter – i Nyt fra Nationalmuseet nr. 69.

Kaare Skovmand: Forskere på Farmaceutisk Læreanstalt aflurer glemt lægekunst, blandt andet om brugen af »latværg« med planteudtræk til bekæmpelse af pestepidemier i 1600-tallet – Politiken 19. dec.

P.C. Poulsen, Lyø: Nej til lukket ø – om Lyø-beboernes protest imod en beplantningsforordning – Politiken 19. dec.

Frederik Stjernfeldt: Skoven som åndelig tilstand – omtale af Simon Schama's store engelske værk: Landscape and Memory – Weekendavisen 22. - 28. dec.

A. Ørum-Larsen: Frederiksborg Slotshave i Danmark genskabes – Lustgården 1995.

Kjell Lundquist: Havebrugshistorisk Selskab. En presentation. – Lustgården 1995.

A. Ørum-Larsen: Denmark bibliography – i Garden History Society – Newsletter 45.

Jan Woudstra: Danish Landscape-Design in the modern era (1920 - 1970) - Garden History Society Journal winter 1996.

Kjell Lundquist: Johan Lange: Kulturplanternes indførselshistorie i Danmark - anmeldelse på engelsk i Garden History Society Journal 1995.

Peter Juhl Christensen: Kongsdal, renovering af herregårdshave. Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

1996

Januar

Gunver Vestergaard: Schackenborg for fremtiden – illustreret artikel om fornyelsen af slotshaven – Haven nr. 1 1996.

Februar

Bent Lyager-Nielsen: De dødes rige – om den nyeste udvikling af kirkegårdene – kronik i Politiken 6. febr.

Leif Ahm: Befæstningsanlæg skal synliggøres – om Københavns gamle befæstning – Politiken 14. febr.

Olaf Lind og Annemarie Lund: Arkitektur Guide København – Arkitektens Forlag

Thomas Møller Kristensen og Svend Erik Larsen: Mennesket og naturen – Odense Universitetsforlag.

Jette Hansen-Møller: Den skjulte diagonal – en landskabsfortælling i ord og billeder – Christian Ejlers Forlag.

Henrik Bandak: På sommerfuglevinger – anmeldelse af bogen Mennesket og naturen – Weekendavisen 16. - 22. febr.

Hans Ovesen: Op og ned af diagonalen – anmeldelse af Jette Hansen-Møllers bog Den skjulte diagonal – Weekendavisen 16. - 22. febr.

Marts

Hans Ovesen: Københavnske værdier – anmeldelse af Arkitektur Guide København – Weekendavisen 22. - 28. marts.

Svend Aage Knudsen: Havearbejde på udebane – om arbejdet med haven på renæssanceslottet Sønderkov i Sønderjylland – Haven nr. 3 1996.

Marie-Louise Paludan: Ud i haven med CD-Rom. – Weekendavisen 22. - 28. marts.

Andreas Bruun: Historisk-botanisk Have i Vordingborg. Renovering af en pæstische – Landskab I. 1996.

Diverse forfattere: En række artikler om Københavns torve, deres historie og fornyelse – Arkitektur DK I – 1996.

April

Anemette Olesen: Vendsyssels Historiske Museum i Hjørring – om den historisk-medicinske urtehave der er anlagt i 1930 – Havebladet nr. I 1996.

Hans Tybjerg: Den gamle ask – Lidt natur i kultur – om den gamle småbladede ask i Charlottenborgs gårdhave – et minde om den tidligere botaniske have her – Universitets-publikationen »Naturligvis« s. 22-23.

Henrik Vesterberg: Kulturen under jorden – om de nyåbnede cisterner i Søndermarken og deres mulige udstillings-virksomhed – Politiken 30. april

Maj

Hans Ovesen: Den gennemhullede parkring. Anmeldelse af betænkningen Museumspark – Fæstningspark – Weekendavisen 2. - 9. maj.

John Drysdale: Klip en gondol – om fantastiske grønne haveskulpturer (topiaria-arbejder) i England – Politiken 5. maj.

Leif Ahm: Barokhaven åbnes igen – om Frederiksborg Slotshave – Politiken 14. maj.

Henrik Sten Møller: Kolonihaver som kunst – om den internationale koloni-havepark i Vallensbæk – Politiken 20. maj.

Anne-Marie Gregersen: Barokt bedrag – om Frederiksborg Slotshaves »falske perspektiv« m.m. – Politiken Kultur 24. maj.

Juni

Lis Lipschitz: Byhave blev skabt på en nat – om det »økologiske« haveanlæg i Guldbergsgade på Nørrebro – Berlingske Tidende 3. juni.

Avisoverskrifter fra indvielsen af Frederiksborg Slotshave 5. juni: En juvel i Dronningens skatkammer – Morgenavisen Jyllandsposten – Vandkaskader og klapsalver – B. T. – Barokt som i gamle dage – Politiken. - 6. juni.

Ulla Dietl: Nye skud på gammel plante – om Pelargoniens historie og dyrkning – Morgenavisen Jyllandsposten - 6. juni.

Marie-Louise Paludan: Blomsterskue på elefantmarken – omtale af det store Flower Show i Knuthenborg Park – Weekendavisen 7. - 12. juni.

Jens Schjerup Hansen: Koldinghus Slotshave – Dronning Dorotheas haver ved Koldinghus – Akademisk Forlag.

Juli

Hans Ovesen: Perspektiv i havekunsten – omtale af ovennævnte bog – Weekendavisen 21. - 26. juli.

Karsten R. S. Ifversen: Landskabelig lidenskab – om udstillingen Det danske Landskab i Fotografisk Center – Politiken 13. juli.

Liz Haltrup: Haven, der taler til barnets seks sanser – om den nye »sansehave« i Fælledparken – Politiken Max 14. juli.

Anne Ring Petersen: Omskabelse af skaberværket – om land-art udstillingen på Brandt's Klædefabrik Museet i Odense – Berl. T. 16. juli.

Ole Nørlyng: Fra oldtids objekt til hadegave – om udstillingen om obelisker på Gl. Holtegaard – Berl. T. 18. juli.

Peder Mose: Verdensarkitektur i Vallensbæk – 13 topnavne tegner kolonihave område, der åbner mandag – Politiken 20. juli.

Torben Weirup: Små haver – store planer – om udstillingen i Vallensbæk – Berl. T. 20. juli.

Martin Zerlang: Arkitektur og masse mumbojumbo – om kolonihave udstillingen i Vallensbæk – Politiken 26. juli.

Mette Sandbye: Der er et yndigt land – om de danske landskabsfotografier i Fotografisk Center – Weekendavisen 26. juli.

Anne Mette Grundtvig: Nyt liv i den grønne vold – om Vestvoldens fredning Pol. 26. juli.

August

Mads Lidegaard: Danske træer i sagn og tro – Nyt Nordisk Forlag.

Jette Rasmussen: I svigermors kolonihavehus – om kolonihavedyrkning – Berl. T. 3. aug.

Niels Houkjær: Det hellige træ – anmeldelse af Mads Lidegaard's bog – Berl. T. 2. sektion - 28. aug.

September

Gunver Vestergaard: Et liv med roser – Haven nr. 9.

AL: Historisk Botanisk Have – Arkitekten 22 – Meddelelsesblad.

Susanne E. Ditlevsen, arkitekt: At fæste slægten til jorden – et resumé af en undersøgelse af Europas begravelsespladser gennem tiderne udført på Århus Arkitektskole – Berl. T. sektion 4 Univers – 10. sept.

Charlotte Welin: Sæt et æble i banken – om Pometet i Tåstrup – Berl. T. Univers 10. sept.

Flemming Ettrup: Dødens haver – om dansk kirkegårdskultur – i anledning af Bygningskulturens Dage 14. - 15. sept. – Politiken.

Carsten Jarlov – Ole Stattau: Barokhaven ved Frederiksborg Slot – Genskabelsen af det Kriegerske anlæg Slots- og Ejendomsstyrelsen.

Susanne Renée Pedersen: Roslätt, renoveringsforslag til herregård i skåne. Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Svanhildur Gunnlaugsdóttir: Ringsted lystanlæg – i fortid, nutid og fremtid, renoveringsforslag. Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Jacob Kamp: Øregård Park – Genfortælling af en romantisk have, renoveringsforslag. Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Marie-Louise Wanscher: Tirsbæk en renoveringsplan for en renæssancehave. Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Birgitte Broch: Thestrup – forslag til renovering af friarealer (ved mindre herregård). Sektion for Landskab, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Leon Brimer og Mogens Fønnesbech: Medicinske planter i den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles have – Farmaceuten nr. 18

Havebrugshistorisk Dagbog okt. 1995 - sept. 1996

Ved A. Ørum-Larsen

1995

Oktober

DR radioudsendelse om kulturlandskabet omkring herregården Holsteinborg – ved Margrethe Eli – 4. okt. kl. 10.

Et nyt kongeligt orangeri, bygget og indrettet af Slots- og Ejendomsstyrelsen, indvies 6. oktober i Fredensborg Slotspark.

Ved et seminar i Lund stiftes et tværfagligt »Forum för Trädgårdshistorisk Forskning.« Formål: Foredrag – ekskursioner og udgivelse af nyheds-bulletiner med internationale begivenheder indenfor historisk havearkitektur.

Torben Thim: Rosens ånd – en podemester i Paradisets Have. T. T. fortæller om rosegartneren Valdemar Petersen og hans gamle rosensorter i Løve. Radiomontager i DR 14. okt. kl. 14 og 19. okt kl. 19.15.

Udstillingen om Kartofflens kulturhistorie fra Blicher Museet i Thorning vises i oktober og november på Greve Museum.

En udstilling af det originale Flora Danica stel vises på Rosenborg Museet i København i oktober 1995 - januar 1996.

Frilandsmuseet i Lyngby efterlyser i forbindelse med sin udstilling om potteplanter gennem tiderne historier om emnet, som der vides meget lidt om!

Landskabet på Museum. I anledning af »Naturbeskyttelsesåret« arrangerer museer over hele landet udstillinger, foredrag og ekskursioner om og til det danske landskab i efteråret 1995.

December

Frilandsmuseets udstilling af potteplanter gennem tiderne suppleres med demonstrationer af juleblomster og juletræer.

Beboerne på Lyø ved Fåborg protesterer imod en byplanforordning, der pålægger dem at genplante visse traditionelle hække, buske og træer i deres haver!

På Rigsarkivet er genfundet en omhyggeligt ført havedagbog på tysk fra 1659 - 1723 over Klingenberges gartnerier og parker i henholdsvis Hanerau (Holsten) og Højriis (Nordjylland).

Marts

Udstillingen »Haver i Forum« – 21. - 24. marts.

April

Københavns Universitets Institut for Arkæologi og Etnografi afholder Seminar om Haver og Havekunst den 11.-12. april – sted: Vandkunsten 5 i København.

Symposium om Autenticitet i Bevaring af historiske Haver – arrangeres af ICOMOS, Den Danske National komité- den 30. april på Frederiksborg Slotsmuseum (foredragssalen).

En af de 3 gamle vand-cisterner (reservoirer) i Søndermarken ved Frederiksborg Slot åbnes for publikum i anledning af »Kulturby 1996« med en udstilling af 100 Robert Jacobsen skulpturer.

Fra 29. maj - 2. juni arrangerer Det Danske Haveselskab et »Flower Show 96« efter det engelske forbillede i Chelsea. Det finder sted i Knuthenborg Park på Lolland.

Juni

Natten mellem 1. og 2. juni anlægger en gruppe på 400 mennesker en byhave på en byggegrund i Guldbergsgade på Nørrebro i København – planlagt og organiseret af »Økologiske Igangsættere« og med støtte fra Københavns Parkvæsen, forskellige fonde og faggrupper i anledning af Kulturby 96.

En meget stor udstilling »Havekultur 96« arrangeres af Have- og Landskabsrådet i Valbyparken fra 1. juni til 30. august og med Københavns Kommune som vært. 17 cirkelrunde temahaver tegnet af 23 havearkitekter og udført af forskellige faggrupper skal give ny inspiration til havefolket i anledning af Kulturby 96.

Et nyt eksperimentalt byanlæg »Egebjerggård« ved Ballerup til 2000 beboere åbnes i anledning af Bomesse 96 – med udstillingen »Bo i By« – fra 23. maj - 24. juni.

Det nyetablerede kongelige haveanlæg ved Frederiksborg Slot – tegnet af J.C. Krieger indvies festligt med musik og springende fontæner og med Dronning Margrethes tilstedeværelse. Det nye anlæg er tegnet af De kgl. Slotte og Haver under Slots- og Ejendomsstyrelsen og med støtte fra Tegnestuen Kvisten og Ingeniørfirmaet Crone og Koch. 5. juni – Grundlovsdagen.

Det nyindviede barokhaveanlæg ved Frederiksborg Slot blev ødelagt af et kraftigt regnskyl med påfølgende jordskred. Der vil gå mere end en måned med istandsættelsen og genåbningen af fontæneanlægget – 8. juni.

Udstillingen Randers Regnskov åbnes med indtil videre 2 store glasdomer (kupler) med tropisk klima for dyr og planter fra Borneo og Caribien – 13. juni.

En udstilling om obeliskens historie fra Ægypten til i dag åbnes på Gl. Holtegaard – 14. juni.

En »Sansehave« åbnes i Fælledparken, København – 20 juni.

Sønderjyske haver og landskaber – En rundtur til sønderjyske haver med Søren Ryge Petersen – i DR TV 19.10 i anledning af Sct. Hansfesten på Schackenborg Slot 23. juni.

Det såkaldte Ridebaneanlæg med Marmorbroen indvies af Dronning Margrethe II den 27. jun. – efter 3 års reovering.

Konferencen Trilogi – Kunst – Natur – Videnskab: Botanisk Have 27. Juni – Brandts Klædefabrik 28. juni og Tickon Parken – Tranekær 29. juni: Land-art installationer – oplæsninger – land-art udstilling i billeder.

Indvielse af Den Romantiske Landskabshave ved Næsseslottet – 28 juni.

Juli

Et landbrugsmuseum er ved at blive etableret på Flynderupgård i Espergærde. Skal demonstrere landbrugsmetoderne i 1950'erne inden traktorerne og pesticiderne m. m. Ledes af museumsinspektør Torkild Kærgård, museumsinspektør på Frederiksborg Slots Museum – DR P1 kl. 16.

En ny strandpark og strandpromenade vil blive etableret på Amagers østside.

Indtryk fra gamle kirkegårde – en radioserie begynder fredag den 11. juli- DR P1 og følgende fredage: Hvad kirkegården gemte – Indtryk fra Bov – DR P1 – kl. 14 – den første af 4 radioudsendelser om gamle kirkegårde. De 3 andre: Assens – Melby – Frederiksberg.

I radioserien Store Haver: Besøg i Akademihaven på Stiftelsen Sorø Akademi - Margrethe Eli – DR P1 14.20 – 10. juli.

En udstilling: Arkitekturparken Kolonihaven åbner i Vallensbæk. Med huse tegnet af internationalt berømte arkitekter. Et Kulturby arrangement – 22. juli - 1. okt.

I Museet Arken ses samtidig tegningerne og modellerne.

Vestvolden – det 14 km lange forsvarsanlæg ved København – er nu blevet fredet som samlet parkanlæg.

August

En international økologi-udstilling åbnes på Holmen i København – 10. aug.

Folkets fortællinger om træer – en udsendelse om Mads Lidegårds nye bog i DR – program 11. aug. 11.05.

I en ny udenlandsk bog om Europas smukkeste haver, udvælges 6 danske anlæg: Fredensborg Slotspark – den nyskabte barokhave ved Frederiksborg Slot – museumsparken ved Louisiana og Liselund på Møn samt Egeskov Slotshave og »De syv haver« ved Assens – begge På Fyn.

Special-udstillingen »4 fantastiske havedage« åbnes den 22. aug. i Valbyparken – et Kulturby 96-arrangement.

September

Officiel åbning af Landbrugsbotanisk Have, GL. Estrup. 4. sept.

Den 14. og 15. sept. er »Bygningskulturens dage« i Europa, 41 lande. I Danmark med temaet »Troens huse og dødens haver«.

Center for Bio-diversitet i Jelling forsøger at genoplive kendskabet og interessen for de gamle bærfrugtsorter.

Asger Ørum-Larsen

Anmeldelser

Koldinghus slotshave Dronning Dorotheas haver ved Koldinghus

Jens Schjerup Hansen

Et kort eller rettere et prospekt fra 1586 over Kolding har provokeret magister i sociologi Jens Schjerup Hansen til at foretage et grundigt studium af de haver, som hørte til Koldinghus slot i midten af 1500-tallet. Undersøgelsen, der er publiceret af Akademisk forlag, har sammen med to andre afhandlinger af Jens Schjerup Hansen ført til en filosofisk doktorgrad. Afhandlingen følger reglerne for en videnskabelig undersøgelse, men er alligevel særdeles læselig.

Jens Schjerup Hansen fremsætter i indledningen af afhandlingen den tese, at lysthaven i Kongens have i Kolding var noget unikt for sin tid, og efter at have læst afhandlingen, må jeg give ham ret.

Kongens have, neden for staldgården ved Koldinghus (ikke at forveksle med Dronningens have), er anlagt under Chr. III, som var gift med Dorothea fra Sachsen-Lauenburg. Haven fremtræder som en traditionel urte- og frugthave med kvadratiske og rektangulære bede, men midt i den store have ligger en hæskomkranset have, som klart adskiller sig fra resten af haven, og det er denne lysthave, som tilskrives Dronning Dorothea, og som denne afhandling fokuserer på.

Efter indledningen følger et kapitel med overskriften: »Et nyt syn på verden«. Forfatteren beskæftiger sig her med den epokegørende opfindelse af centralperspektivet i begyndelsen af 1400-tallet. Denne opdagelse bliver udnyttet og knyttet sammen med nye landvindinger inden for kartografien, og det fører til udgivelse af flere store kortværker.

Som grundlag for sin analyse af haverne bruger Jens Schjerup Hansen Braun og Hogenbergs kort over Kolding slot og by tegnet i sommeren 1586 af Mark Jordan og udgivet i *Civitas Orbis Terrarum* bind 5., Köln 1597. Kortet eller prospektet er et blandt mange over Europas byer i dette kæmpeværk, der udkom i årene 1572-1617.

Der gives en grundig analyse over kortets pålidelighed, de anvendte signaturer, herunder selvfølgelig primært signaturerne for haver, hegn, bede og planter. Det interessante ved Kolding – kortet er, at Kongens have, der opta-

ger en stor del af prospektet, er særdeles detaljeret gengivet, man får indtryk af en stor have med flere bygninger, bede og træer.

Jens Schjerup Hansen har ud over den grundige analyse af det pågældende kort søgt oplysninger om Kongens have i arkiver og tidligere kortskitser, der viser havens placering i forhold til slot og by. Det skal tilføjes, at der ikke er noget tilbage af haven i dag. Kongens haves anlægsår ligger omkring 1546-47. Dronningens have blev anlagt omtrent samtidig oppe på slotsbanken; den er også gengivet på Braun og Hogenbergs kort, men det er som nævnt ikke den, der er undersøgelsens hovedgenstand. Det er derimod det lille anlæg midt i Kongens have, hvor de nyeste haveidealer kommer til udtryk, en lille rektangulær have omgivet af hæk med et cirkelslag i hvert hjørne med et træ i centrum. Midt i denne have i haven står et to-etagers lysthus med kuppeltag og vindfløj på en cirkulær plads omgivet af stakit. Det er dronning Dorotheas lysthave.

Jens Schjerup Hansen underkaster også den store have en nøjere analyse. Han tyder signaturerne som henholdsvis frugttræer, frugtbuske, kål osv. J.S.H. påstår, at han kan tyde 20 forskellige afgrøder på Kolding kortet. Det ville have været en hjælp, hvis han havde lavet en slags signaturforklaring, for det er svært at komme op på 20 for en almindelig læser.

I kapitel 5 giver Jens Schjerup Hansen en meget grundig vurdering af haven i forhold til dens samtid. Vurderingen vidner om en stor indsigt i havekunstens historie. I kapitlet gennemgås flere af Braun og Hogenbergs kort og de havetyper, som optræder på bykortene (prospekterne). Der er tale om klosterhaver, havelodder ved de enkelte huse, forsyningshaver uden for byerne, haver ved gårde og landsbyer og slotshaver. De enkelte typer gennemgås og ud fra kortudsnit med slotshaverne ved Gottorp, Haderslev og Breitenburg drages der sammenligninger til dronning Dorotheas lysthave. Endelig inddrages datidens omend noget yngre kendte danske haver ved Uranienborg, Lundehave og renæssanceslottet Rantzaus have ved Pløn, selv om der ikke er nogen iøjnefaldende lighed.

Dronningen var fra Sachsen-Lauenburg, og også de tyske haver er gennemgået for lighed og som inspirationskilde. Jens Schjerup Hansen slutter med at anføre, at storhertughaverne i Weimar kan have været forbilleder.

Afhandlingen slutter med en efterskrift, hvor J.S.H. konkluderer, at Dronning Dorothea er den, der med sine anlæg i Kolding introducerer de nye renæssanceidealer i Danmark inden for havekulturen.

Jette Abel

Gardens of the Tsars

Margrethe Floryan: Gardens of the Tsars. A Study of the Aesthetics, Semantics and Uses of late 18th Century Russian Gardens. 264 sider. 40 farve- og 60 sort/hvide illustrationer. Russisk resumé. Pris kr. 298,- ISBN 8772885572. Århus Universitetsforlag.

Kunsthistoriker, mag.art. Margrethe Floryan studerede i løbet af sit årelange ophold i Moskva (1988-93) russisk havekunst.

Bogen indeholder historie og analyse af æstetikken, betydningen og brugen af de russiske haver i sidste halvdel af det 18. århundrede.

Analysen er i tre dele: PATRONS AND PROGRAMS fortæller om Peter den Store og Katherina den Store's interesse for kunst og arkitektur og ikke mindst deres indflydelse på havekunst. Haven ved Peterhof, Tsarskoe Selo og ved Sommerpaladset i Sct. Petersborg og haverne fra Moskva Annenhof, Kus-kovo, Arkhangelskoe og Neskuchny samt andre, også yngre haver gennemgås og vi får et levende billede af, hvor stor en betydning den europæiske havekunst fik for den russiske havekunst.

STYLES AND SEMANTICS beskriver arkitekturen i bygninger og monumenter. Påvirkningen fra vesten er meget synlig i havernes mange forskellige elementer. Templer, mausolæer, grotter,obelisker,ruiner, statuer,broer og pavil-loner er alle efterligninger eller kopier fra Kina,Tyrkiet, Egypten, Italien, Frankrig, Grækenland og England.

USES AND USERS beskriver mangfoldigheden i haverne og deres anvendelse som teater og som ramme for andre festlige begivenheder, for dyrkning af planter, som motiv for malerkunst og om havebrug som hobby og som forretning.

Endelig beskrives nogle russiske haver idag, og i et appendix er der en guide til de fleste af haverne og omtale af hvordan haverne bruges idag. Et resumé på russisk er afsluttende kapitel og den er forsynet med en liste over illustratio-

ner og mange udførlige noter, en udvalgt bibliografi, et personindex og index over steder. De ialt 100 illustrationer er enten forfatterens egne fotos eller gengivelser af samtidige malerier, tegninger og akvareller. Af disse mange udmærkede illustrationer er der ialt kun medtaget planer af tre haver. Ved gennemsyn af bogen savnes planer af flere af haverne, således at helheden kan opleves. Et oversigtskort over Sct. Petersborg og Moskva med angivelse af, hvor omtrent haverne findes, ville også have været ønskeligt. Den vestlige verden har med denne smukke bog fået en enestående mulighed for at stifte bekendtskab med arkitekturen og havekunsten i Rusland i det 18. århundrede. Belysning af disse emner måtte beklageligvis savnes i altfor mange år.

Gennemførelsen af projektet krævede omfattende studier på stedet, adgang til svært tilgængelige arkiver og ikke mindst tilegnelse af det russiske sprog. Alle disse sjældne egenskaber har forfatteren haft og forstået at udnytte.

Landskabsarkitekt m.d.l. *Kirsten Lund-Andersen*. Sorø.

Ekskursioner

Carlsbergs Æresboligs Have den 12. juni 96

Da den unge brygger I.C.Jacobsen havde bygget sit nye bryggeri i Valby i 1847 og kaldt det Carlsberg efter sin lille søn Carl, tegnede og opførte arkitekt N.S. Nebelong i 1853 en stor bolig til bryggeren og hans familie. I tilknytning til boligen anlagde landskabsgartner H.A. Flindt som et af sine første større arbejder en 35000 m² stor landskabelig have. I.C. Jacobsen var sikkert fra første begyndelse med i planlægningen, takket være sine interesser i haver og haveplanter. Han havde også forbindelse med Botanisk Have på Gammelholm bag Charlottenborg, det senere Kunstakademi, og skaffede sig formodentlig derfra nogle af de botaniske sjældenheder, som tildels stadig står i Carlsberghaven, fx den yderst sjældne krydsning mellem *Sorbus aria* (akselrøn) og *Pyrus communis* (vild pære) kaldt *x Sorbopyrus auricularis*, tidligere *Pyrus pollveria* m.m. I.C. Jacobsen kom ind i komiteen til flytning af Botanisk Have fra Charlottenborg til Glaciset mellem Østervoldgade og Øster Farimagsgade, hvor den stadig ligger. I komiteen udførte I.C. Jacobsen et stort og særdeles dygtigt arbejde til komiteformanden, den senere direktør for haven Johan Langes, store tilfredshed. (Se Botanisk Haves årsberetning for 1874-75 ved Joh. Lange, samt I.C. Jacobsen og Tyge Rothe: Beskrivelse af Væksthusene i Universitetets botaniske Have 1879). Brygger Jacobsen tegnede fx det store drivhuskompleks, som står der endnu, dog i let ombygget tilstand.

I blæsende og halvkøligt vejr gennemførtes ekskursionen med op mod 50 deltagere. Der startedes centralt i vestre del af haven ved den ret store valnød (*Juglans regia*) som repræsentant for det danskimporterede kulturtræ, som vi har haft i længst tid, nemlig fra vikingetiden (ca år 800). Som repræsentant for de i vort århundrede indførte vedplanter beundrede vi derefter et særdeles rigtblomstrende duetræ (*Davidia involucrata*), indført i 1906 fra en engelsk planteskole af botanikeren F. Børgesen. Det senest i Danmark indførte træ i Carlsberghaven er indtil videre vandgran (*Metasequoia glyptostroboides*) dec. 1947.

Haven udmærker sig iøvrigt ved at rumme dels mange sjældne træer dels meget store, efter danske forhold nærmest overdimensionerede individer; af første kategori kan nævnes ud over det ovenfor nævnte pære-rønnetræ 2 stk hænge-pagodetræer (*Sophora japonica* 'Pendula'), en veludviklet kalopanax (*Kalopanax pictus* var. *maximowiczii*), en velformet sumpcypres (*Taxodium distichum*), dog uden rodknæ samt en hanesporetjørn (*Crataegus crus-galli*). Af sidste kategori kan nævnes tempeltræ (*Ginkgo biloba*) han, midt i haven og noget sydligere en klynge sortfyr (*Pinus nigra*) samt *Platanus orientalis* og vingevalnød (*Pterocarya fraxinifolia*).

Efter rundvisningen samledes man om de lovede håndbajere, hvor direktør Ole Andreasen fortalte om livet i Carlsbergs Æresbolig ligesom en af Carlsbergs faste guider Gorm Geckler foreviste hestestalden og fortalte om de prægtige bryggerheste.

Johan Lange

Den fredede private rosenhave på Vodroffsvej den 27. juni og den 4. juli 1996

Fordelt på to grupper med ca. 15 i hver blev selskabets medlemmer modtaget af og vist rundt af Judy Mürsch, som inden for rammerne af en gammel have fra 1860'erne har udviklet og samlet en rosenhave med et væld af historiske roser.

Huset er et villalignende etagehus med flere lejligheder, der alle beboes af medlemmer af familien Mürsch, men det er Judy Münsch som, via en høj havetrappe har direkte adgang til haven og som inspireret af de i haven allerede eksisterende gamle roser og karakteristiske buske og træer, har taget tråden op og gennem de senere år har introduceret historiske roser skaffet hjem fra planteskoler og samlere både i indlandet og udlandet, så haven idag virkelig er en seværdighed.

Allerede lige inden for havelågen står de første roser, ikke i rad og række, men slyngende sig op i et stort gammelt robinietræ og i en syren. Også op ad huset kravler store gamle roser; de fleste i forhaven er i douce hvide og gule farver. Som Judy Mürsch så levende beskrev det er det en særlig oplevelse, når man kommer hjem en lun sommernat, at blive modtaget af disse lysende og duftende rosenhoveder.

Baghaven, som strækker sig ned til Svineryggen langs Sankt Jørgens Sø, har bevaret sin karakteristiske form fra 1860'erne. Der er bed nærmest huset, busketter langs skellene med forskellige mindre haverum i og midt i haven en amøbeformet græsplæne, med busk- og trægrupper og bede. Plænen har oprindeligt været kantet af en lav hæk. I dag er overgang mellem plæne og grusgang trukket op med en række klinker. Ud mod Svineryggen i havens sydlige hjørne ligger et atelier, det blev i 1882 bygget til maleren Laurits Tuxen. Det bruges i dag som bolig.

I bedet ved huset er samlet mørkere og lysere roser i lilla og rosa nuancer bl.a. »Rosa Mundi«. I det hævede bed i plænen baggrund vokser høje lyserøde roser, ja overalt dukker der spændende roser frem. Ingen steder er der bar

jord, roserne står omgivet af bundplanter og stauder, der enten fremhæver deres farver eller matcher fint. Fra de ældre stedsegrønne plantninger hænger klatreroserne og tager sig særligt smukt ud på den mørkegrønne baggrund og selv i gamle frugttræer og syrener dukker roserne op, ingen uskøn opbinding ses.

Efter turen rundt i haven, hvor det svirrede med navne på de mange roser, fik selskabet en tur ud på Svineryggen via et nyt kommunalt friareal etableret i forbindelse med et punkthusbyggeri, som er blevet nabo til havens nordskel efter nedrivning af en række ældre huse. Terrænet er blevet reguleret og en offentlig sti forbinder nu Vodroffsvej med søpromenaden. Det har ikke været uden problemer, dette nye naboskab; det samme gælder mod syd, hvor nabovillaen er indrettet til privatskole med legeplads og boldbane, men også trafikken på Svineryggen kan være belastende. En kraftig bevoksning langs hegnet skal holde uvedkommende ude og atelieret har i forbindelse med kulturbyåret fået en spændende gavludsmykning på sydgavlen inspireret af atelierbygningens hjørneudsmykninger i håb om at den kan forhindre grafittimaling på murene.

Jette Abel

Frederiksborg og Fredensborg den 24. august

Sommerens sidste ekskursion gik til to af de kongelige haver, der har gennemgået meget spændende restaureringer gennem de sidste år.

Ekskursionen startede med et besøg i den genskabte barokhave i Frederiksborg. Besøget var afslutningen på den lille række af begivenheder Havebrugs-historisk selskab har arrangeret, hvor vi har haft lejlighed til at følge med først i udgravningerne i den gamle slotshave og dernæst overvejelserne på tegnebordet. Nu fik vi så lejlighed til at beundre det færdige resultat.

Slotsgartner Søren Selch og souschef ved De kgl. Slotte og Haver Jens Hendeliowitz modtog de 40-50 fremmødte medlemmer ved Slotssøen og ledsagede os rundt i haven. Her blev vi grundigt orienteret om de mange praktiske og æstetiske overvejelser, der har ligget til grund for det færdige resultat, som i karakter og materialevalg ligger meget tæt op ad det oprindelige i Kriegers barokhave. Fundene ved de arkæologiske udgravninger var kommet til at spille en meget stor rolle for de endelige valg, især ved selve kaskadens konstruktion og valget af belægningsmaterialet i kaskadebunden. Selve vandtrinnenens form havde det ikke været muligt at få endeligt afklaret, så der havde man måtte konstruere sig frem ud fra andre kaskaders udformning, primært i Italien og Frankrig og ud fra modelforsøg.

Parterrebedene stod smukt og præcist med deres buksbommønstre og spejlmonogrammer og vi fik beretningen om, hvorledes de var bygget op med en underliggende dug, hvorpå mønstret var tegnet op og fastholdt ved hjælp af jernskinner. Monogrammerne var meget naturligt valgt, således at de repræsenterede tre monarker i hvis regeringstid kaskaden fungerede, Fr.IV, Chr.VI og Fr.V og den, i hvis regeringstid den er blevet genskabt, M.II. De omkransende bede, de såkaldte Plates-Bandes, rummer foruden pyramideklippede taks eksempler på de blomster, man havde kendskab til i landet på tidspunktet for havens grundlæggelse. Bosquet'erne var ligeledes fulde af datidens kendte planter, især frugttræer og -buske, men stod af gode grunde noget spinkle endnu.

Skråningerne stod heller ikke med et helt færdigt præg, bl.a. på grund af de frygtelige regnskyl, der indtraf få dage efter havens indvielse og som vaskede meget af den næsten bare jord væk. Derfor havde havens folk også været ude og give skråningerne »regnfrakke« på inden vores ankomst, da der var lovet regn. Man ønskede ikke at miseren skulle gentage sig. Vejret var sandt nok ikke det aller bedste, men det lykkedes dog at gennemføre turen uden at hverken skråningerne eller vi blev alt for våde.

Efter frokost gik turen til Fredensborg, hvor vi blev modtaget af slotsgartner Jacob Jacobsen, der havde lovet at vise det smukke nybyggede orangeri og den restaurerede køkkenhave frem. Vi fik dog lejlighed til først at besøge den reserverede have og med udsigt ud over Jardins »tapis vert« og Wiedewelts figurgrupper berettede lektor Jette Abel træk af havens historie fra Kriegers tid og til i dag.

Herefter tog Jacob Jacobsen ordet og fortalte om den nye køkkenhave og gartneriet, der er et af de meget få overlevende herskabsgartnerier i landet. Herfra leveres både frugt og grønt til hoffet og blomsterdekorationer til såvel slot som officielle arrangementer.

I forbindelse med bygningen af orangeriet er køkkenhaven også blevet restaureret og nyinddelt efter gamle planer for haven. Orangeriet er placeret for enden af den lange rosengang, der gennemskærer køkkenhaven og afslutter denne ud mod Skipper Allé. Foran orangeriet ligger en smuk grusbelagt forplads med et spejl bassin. Her er det senere tanken at der skal opbygges et system af drivbænke og krydderurtebede.

Orangeribygningen rummer dels et klassisk orangeri, der bruges til opbevaringen af Fredensborgs samling af fine orangeriplanter, myrter (nogle helt tilbage fra Chr.IV's tid), figner, citrus osv. og dels en mere praktisk betonet væksthuse. Jacob Jacobsen fortalte om huset, som både rummer al den nødvendige moderne automatik til styring af klima og vanding og samtidigt i det ydre er søgt bygget så det falder naturligt ind i den klassiske byggeskik, som præger Fredensborg.

Vi fik rig lejlighed til at beundre alle de spændende planter, både de gamle baljeplanter, men også mange af de nyere arter som fx. de fine højstammede blyrod, *Plumbago auriculata*, *Solanum rantonnetii* og samlingen af duftgeranier. Det var alt i alt et meget spændende besøg i et smukt og veludstyret orangeri, der både rummer spændende plantehistorie og nutidig teknik.

Jane Schul

Indholdsfortegnelse for nr. 1 til nr. 25 i nummerorden

- 1** Tillge, L. tegn. af Hanne Seeberg. (1971). Løg- og knoldplanter i Danmark. (1): 9 - 28.
- Pedersen, A. (1971). Gartnerslægten Glæsel. (1): 29 - 47.
- 2** Fischer, E. og J. Lange. (1972). Havebrugshistorisk Selskabs kendingsmærke. (2): 7 - 8.
- Paludan, H. (1972). Rosenborg kongelige driverihave og gartnerlærestanstalt. (2): 11 - 28.
- Pedersen, A. (1972). Slotsgartnere og inspektører ved Rosenborg indtil driverihavens nedlæggelse. (2): 29 - 35.
- Nordman, E. (1972). Haven inden for Prinsens Palæ's mure. (2): 37 - 41.
- Lange, J. (1972). Hans Rasmussøn Block og udlandet. (2): 43 - 56.
- 3** Hansson, Ó. V. (1973). Kvan og dens anvendelse særlig i Island. (3): 7 - 19.
- Pedersen, A. (1973). Gartnerslægten Mose. (3): 21 - 32.
- Eliasson, A. (1973). En ganske almindelig bondegård med en ualmindelig skøn og stor have. Anlagt i året 1880. (3): 33 - 44.
- Adriansen, E. (1973). Nederlænderne på Amager. (3): 45 - 59.
- Lange, J. (1973). Platanen på Gråbrødretorv i København. (3): 61 - 72.

- 4** Bernhard, O., C. Foghmoes og B. Gjeddebæk. (1974). Sanderumgaard Have. (4): 7 - 35.
- de Hemmer Gudme, H. (1974). Nogle fynske kirkegårde og deres gravskikke. (4): 37 - 51.
- Pedersen, A. (1974). Planteskolefirmaet D.T. Poulsen. (4): 53 - 72.
- 5** Nicolaisen, Å. (1975). En villahave fra klunketiden. (5): 7 - 16.
- Lange, J. (1975). Haveplanternes indførselshistorie I. (5): 17 - 28.
- Jørgensen, J. P. (1975). Gartnerslægten Jørgensen. (5): 29 - 41.
- Lange, J. (1975). Ejendommen »Kristtjørnen« på Sejerø. (5): 42 - 51.
- 6** Bonde, R. C. (1976). Kolonihaver i Danmark. (6): 7 - 16.
- Olsen, O. (1976). Haveplanternes indførselshistorie i Danmark II. (6): 17 - 58.
- 7** Nielsen, P. C. (1977). Hørsholm Slotshave. (7): 7 - 44.
- Kleivan, I. (1977). En køkkenhave i Grønland. (7): 45 - 48.
- Pedersen, A. (1977). Rabarber som køkkenurt. (7): 49 - 54.
- Lange, P. M. og J.T.Skovgaard. (1977). En have på Thorvaldsensvej. (7): 55 - 66.
- Kristensen, O. (1977). Gartnerslægten Kristensen. (7): 67 - 82.
- 8** Pedersen, A. (1978). Humle – Humlekule. (8): 7 - 10.
- Rask, K. (1978). Indberetning til Nationalmuseet om humleavl. (8): 11 - 13.
- Olsen, O. (1978). Planteforædlingens historie i Danmark. (8): 14 - 58.
- Pedersen, A. (1978). Gartnerslægten Bruun. (8): 69 - 88.

9 Lange, J. (1979). Havebrug i Ribe indtil ca. 1800. (9): 7 - 44.

Floto, E. (1979). Humlekule. (9): 45 - 46.

Weber, A. (1979). Kvindelig gartner 1914-17. (9): 47 - 56.

Nordgaard, K. (1979). Forsøg med jordbærsorter i 100 år. (9): 57 - 70.

Clausen, G. (1979). Jens K. Jørgensen som læremester. (9): 71 - 74.

10 Hansen, C. J. (1980). Det kgl. Danske Haveselskab i historisk belysning. (10): 7 - 26.

Olsen, O. (1980). Planteindførsel til haven i Hellebæk 1891-1905- 1956. (10):

11 Jørgensen, C. (1981). Krenkerup have indtil 1905. (11): 7 - 22.

Christensen, A. (1981). C.C.L. Hirschfeld og Fredensborg. (11): 23 - 34.

Christensen, A. (1981). Frederik V's hobby: Haven ved Fredensborg slot. (11): 35 - 50.

Andersen, A. (1981). En gartnerslægt gennem 100 år. (11): 51 - 60.

12 Christensen, A. (1982). Alleerne og haven omkring Fredensborg slot. (12): 7 - 62.

Floto, E. (1982). Voksbegonie, *Begonia x erythrophylla*, dens ophav og historie. (12): 63 - 64.

Sylvest, T. (1982). En have i Rudkøbing. (12): 65 - 76.

Mathiesen, H. (1982). Det begyndte med Landhusholdningsselskabet. (12): 77 - 90.

13 Garner, H. (1983). Tatargræssets (*Kalmus'*) indførsel til Danmark. (13): 7 - 36.

Muusfeldt, A. (1983). En idyllisk have. (13): 37 - 46.

Lange, J. (1983). Den Krusenstjernske have i Kalmar. (13): 47 - 54.

Mathiesen, H. (1983). Danske havebrugs- og gartnerforeninger II. (13): 55 - 62.

14 Andersen, A. (1984). Københavns torvehandel gennem tiderne. (14): 7 - 19.

Mathiesen, H. (1984). Praktisk havebrugsundervisning. (14): 20 - 26.

Ørum-Larsen, A. (1984). G.N. Brandt. (14): 27 - 46.

Ørum-Larsen, A. (1984). Løvengen og den engelske landskabspark. (14): 47 - 54.

Lange, J. (1984). Sankt Lukas Stiftelsens have. (14): 49 - 54.

15 Tschudi-Madsen, S. (1985). Den norske rigsantikvars velkomsttale ved have-seminaret i Frederiksstad den 19. - 21. september 1985. (15): 7 - 9.

Ørum-Larsen, A. (1985). En gammel, nu forsvunden apotekerhave i Odense, Lotze's Have. (15): 11 - 26.

Therkildsen, M. o. Anne Majken Rud. (1985). Amagerbruget. Det kombine-rede have- og landbrug på Amager. (15): 27 - 60.

16 Pedersen, A. (1986). Det var dengang. (16): 7 - 10.

Beck, P. (1986). En sønderjysk bondehave, Junkershof, Sundeved omkr. 1910. (16): 11 - 30.

Linnemann, M. (1986). Inspektoratet for de kongelige Haver, dets virkefelt og historiske baggrund. (16): 31 - 44.

Ørum-Larsen, A. (1986). Et besøg på københavnske stor-gartnerier for 50 år siden. (16): 45 - 52.

Cock-Clausen, S. (1986). Gamle haveredskaber, planteske og hævert. (16): 53 - 58.

Ørum-Larsen, A. (1986). Et havemuseum i London. (16): 59 - 62.

17 Raae, W. (1987). Frederiksborg Slotshave medio september 1987. (17): 7 - 12.

Ørum-Larsen, A. (1987). To berømte danske renæssancehaver. (17): 13 - 20.

Cock-Clausen, S. (1987). Fra haveklokker til solfangere. (17): 21 - 32.

Lange, J. (1987). »Løgn og latin« i danske plantenavne. (17): 33 - 56.

18 Christophersen, M. (1988). En sønderjysk bondehave. (18): 7 - 15.

Ørum-Larsen, A. (1988). Christiansens have i Flensborg. (18): 16 - 32.

Lund-Andersen, K. (1988). Lerchenborgs barokhave. (18): 33 - 53.

19 Weisæth, G. (1989). Om Christian Gartner, død i Norge 1716 og hans hagebok HORTICULTURA, trykt i 1694. (19): 7 - 15.

Ørum-Larsen, A. (1989). En mindeværdig proprietærgårds-have nær Vamdrup. (19): 16 - 23.

Cock-Clausen, S. (1989). Nyt om gamle haveklokker. (19): 24 - 34.

Brøndegaard, V. J. (1989). Kermesbær – et haveukrudts kulturhistorie. (19): 35 - 37.

20 Lassen, N. K. og P. Wagner. (1990). Fra fæstningsanlæg til bypark. (20): 7 - 27.

Jensen, E. (1990). Rude Skoles have, tegnet i 1936. (20): 28 - 32.

Juhl, M. og J. Lange. (1990). Ribe Katedralskoles skolegård gennem tiderne. (20): 33 - 38.

- 21** Lange, J. (1991). Oldtidens og middelalderens kulturplanter i Danmark. (21): 7 - 18.
- Cock-Clausen, S. (1991). Nyt om gamle havevaser. (21): 19 - 27.
- Borup, H. (1991). Du skal være havearkitekt, Carl. C.Th. Sørensens år som gartnererelev på Løndal. (21): 28 - 33.
- Ørum-Larsen, A. (1991). Lollands Frugtplantage I/S i Frejlev 1916-86 og dens stifter. (21): 34 - 39.
- Strange, H. (1991). Fruentimmerarbejde i gamle dage. (21): 40 - 43.
- Sørensen, F. T. (1991). Registrering af artikler i Meddelelser fra Havebrugshistorisk Selskab. Fra Kvangård til Humlekule. (21): 44 - 46.
- 22** Tillge, L. (1992). Bulmeurten ved Æbelholt klosterruin. Et levende fortidsminde blandt ruiner. (22): 7 - 12.
- Wagner, P. (1992). Gamle havevaser og gamle haver – nok engang. En kommentar. (22): 13 - 15.
- Cock-Clausen, S. (1992). To treillager – to årtusinder. (22): 16 - 21.
- Klougart, A. (1992). Fortidens og nutidens potteplanter. (22): 22 - 28.
- Lange, J. (1992). Landbohøjskolens ældste træer. (22): 29 - 35.
- Lange, J. (1992). Forevisningshaver. (22): 36 - 41.
- Ørum-Larsen, A. (1992). Et hundredår – C.Th. Sørensen. (22): 42 - 48.
- 23** Lange, J. (1993). Gråbrødreklostrets planter i Ribe. (23): 7 - 13.
- Andersson, S.-I. (1993). Uraniborgs renæssancehave. (23): 14 - 19.
- Lundquist, K. (1993). Runddelen (Rondalen) på Ulvåsa. (23): 20 - 24.

Ørum-Larsen, A. (1993). 2400-årig marmorsarkofag udgravet i park i Flensborg. (23): 25 - 27.

Kruse, A. og J. Lange. (1993). Et væld af grønt. Fra restaureringen af Dronning Caroline Amalies kiste i Roskilde Domkirke. (23): 28 - 36.

Klougart, N. (1993). Steder på livets vei. Klip fra en erindringsbog af gartner-skoleforstander Niels Klougart, ved Asger Klougart. (23): 37 - 45.

Abel, J. (1993). 1893 - 1993 Georg Georgsen. (23): 46 - 54.

Mosegaard, J. (1993). Konsulent H. Mosegaard (Hans Kristian Mosegaard) 100 år. (23): 55 - 57.

24 Thordrup, J. (1994). Labyrinter i fortid og nutid. (24): 7 - 40.

Ørum-Larsen, A. (1994). Den gamle labyrint i Tivoli. (24): 41 - 45.

Floris, L. (1994). En dansker i Dortmund [Edward Glæsel]. (24): 46 - 57.

Schul, J. (1994). Mindehøjen i Søndermarken. (24): 58 - 62.

Sørensen, F. T. (1994). Skvalderkål. (24): 63 - 68.

25 Garner, H. N. (1995). Museumshaven i Øm Kloster. (25): 7 - 11.

Lange, J. (1995). DEN GAMLE BY's haver, Århus. (25): 12 - 15.

Knudsen, S. A. (1995). Kilder til en barokhave i Sydjylland – ved herregården Sønderskov Hovedgaard. (25): 16 - 31.

Lauridsen, I. (1995). Genetableringen af haven ved møllerboligen i Højer. (25): 32 - 40.

Ganshorn, J. (1995). Den fynske Landsby, Odense. (25): 41 - 47.

Ravn, H. (1995). Jens Winther's have – Rudkøbing – anno 1996. (25): 48 - 55.

Nørballe, I. (1995). Bakkehusets Have. (25): 56 - 60.

Holscher, V. (1995). Louisiana, Museum for Moderne Kunst. (25): 61 - 67.

Stephensen, L. S. (1995). Historisk-Botanisk Have i Vordingborg. (25): 68 - 77.

Lange, J. (1995). Bondehaven i Keldbylille – under Møens Museum. (25): 78 - 80.

Indholdsfortegnelse for nr. 1 til nr. 25 i alfabetisk orden

A

Abel, J. (1993). 1893 - 1993 Georg Georgsen. (23): 46 - 54.

Adriansen, E. (1973). Nederlænderne på Amager. (3): 45 - 59.

Andersen, A. (1981). En gartnerslægt gennem 100 år. (11): 51 - 60.

Andersen, A. (1984). Københavns torvehandel gennem tiderne. (14): 7 - 19.

Andersson, S.-I. (1993). Uraniborgs renæssancehave. (23): 14 - 19.

B

Beck, P. (1986). En sønderjysk bondehave, Junkershof, Sundeved omkr. 1910. (16): 11 - 30.

Bernhard, O., C. Foghmoes og B. Gjeddebæk. (1974). Sanderumgaard Have. (4): 7 - 35.

Bonde, R. C. (1976). Kolonihaver i Danmark. (6): 7 - 16.

Borup, H. (1991). Du skal være havearkitekt, Carl. C.Th. Sørensens år som gartnererelev på Løndal. (21): 28 - 33.

Brøndegaard, V. J. (1989). Kermesbær – et havekruddts kulturhistorie. (19): 35 - 37.

C

Christensen, A. (1981). C.C.L. Hirschfeld og Fredensborg. (11): 23 - 34.

Christensen, A. (1981). Frederik V's hobby: Haven ved Fredensborg slot. (11): 35 - 50.

Christensen, A. (1982). Alleerne og haven omkring Fredensborg slot. (12): 7 - 62.

Christophersen, M. (1988). En sønderjysk bondehave. (18): 7 - 15.

Clausen, G. (1979). Jens K. Jørgensen som læremester. (9): 71 - 74.

Cock-Clausen, S. (1986). Gamle haveredskaber, planteske og hævert. (16): 53 - 58.

Cock-Clausen, S. (1987). Fra haveklokker til solfangere. (17): 21 - 32.

Cock-Clausen, S. (1989). Nyt om gamle haveklokker. (19): 24 - 34.

Cock-Clausen, S. (1991). Nyt om gamle havevaser. (21): 19 - 27.

Cock-Clausen, S. (1992). To treillager – to årtusinder. (22): 16 - 21.

D

de Hemmer Gudme, H. (1974). Nogle fynske kirkegårde og deres gravskikke. (4): 37 - 51.

E

Eliasson, A. (1973). En ganske almindelig bondegård med en ualmindelig skøn og stor have. Anlagt i året 1880. (3): 33 - 44.

F

Fischer, E. og J. Lange. (1972). Havebrugshistorisk Selskabs kendingsmærke. (2): 7 - 8.

Floris, L. (1994). En dansker i Dortmund [Edward Glæsel]. (24): 46 - 57.

Floto, E. (1979). Humlekule. (9): 45 - 46.

Floto, E. (1982). Voksbegonie, *Begonia x erythrophylla*, dens ophav og historie. (12): 63 - 64.

G

Ganshorn, J. (1995). Den fynske Landsby, Odense. (25): 41 - 47.

Garner, H. (1983). Tatargræssets (Kalmus') indførsel til Danmark. (13): 7 - 36.

Garner, H. N. (1995). Museumshaven i Øm Kloster. (25): 7 - 11.

H

Hansen, C. J. (1980). Det kgl. Danske Haveselskab i historisk belysning. (10): 7 - 26.

Hansson, Ó. V. (1973). Kvan og dens anvendelse særlig i Island. (3): 7 - 19.

Holscher, V. (1995). Louisiana, Museum for Moderne Kunst. (25): 61 - 67.

J

Jensen, E. (1990). Rude Skoles have, tegnet i 1936. (20): 28 - 32.

Juhl, M. og J. Lange. (1990). Ribe Katedralskoles skolegård gennem tiderne. (20): 33 - 38.

Jørgensen, C. (1981). Krenkerup have indtil 1905. (11): 7 - 22.

Jørgensen, J. P. (1975). Gartnerslægten Jørgensen. (5): 29 - 41.

K

Kleivan, I. (1977). En køkkenhave i Grønland. (7): 45 - 48.

Klougart, A. (1992). Fortidens og nutidens potteplanter. (22): 22 - 28.

Klougart, N. (1993). Steder på livets vei. Klip fra en erindringsbog af gartner-skoleforstander Niels Klougart, ved Asger Klougart. (23): 37 - 45.

Knudsen, S. A. (1995). Kilder til en barokhave i Sydjylland – ved herregården Sønderskov Hovedgaard. (25): 16 - 31.

Kristensen, O. (1977). Gartnerslægten Kristensen. (7): 67 - 82.

Kruse, A. og J. Lange. (1993). Et væld af grønt. Fra restaureringen af Dronning Caroline Amalies kiste i Roskilde Domkirke. (23): 28 - 36.

L

Lange, J. (1972). Hans Rasmussøn Block og udlandet. (2): 43 - 56.

Lange, J. (1973). Platanen på Gråbrødretorv i København. (3): 61 - 72.

Lange, J. (1975). Ejendommen »Kristtjørnen« på Sejerø. (5): 42 - 51.

- Lange, J. (1975). Haveplanternes indførelshistorie I. (5): 17 - 28.
- Lange, J. (1979). Havebrug i Ribe indtil ca. 1800. (9): 7 - 44.
- Lange, J. (1983). Den Krusenstjernske have i Kalmar. (13): 47 - 54.
- Lange, J. (1984). Sankt Lukas Stiftelsens have. (14): 49 - 54.
- Lange, J. (1987). »Løgn og latin« i danske plantenavne. (17): 33 - 56.
- Lange, J. (1991). Oldtidens og middelalderens kulturplanter i Danmark. (21): 7 - 18.
- Lange, J. (1992). Forevisningshaver. (22): 36 - 41.
- Lange, J. (1992). Landbohøjskolens ældste træer. (22): 29 - 35.
- Lange, J. (1993). Gråbrødreklostrets planter i Ribe. (23): 7 - 13.
- Lange, J. (1995). Bondehaven i Keldbylille – under Møens Museum. (25): 78 - 80.
- Lange, J. (1995). DEN GAMLE BY's haver Århus. (25): 12 - 15.
- Lange, P. M. og J.T.Skovgaard. (1977). En have på Thorvaldsensvej. (7): 55 - 66.
- Lassen, N. K. og P. Wagner. (1990). Fra fæstningsanlæg til bypark. (20): 7 - 27.
- Lauridsen, I. (1995). Genetableringen af haven ved møllerboligen i Højer. (25): 32 - 40.
- Linnemann, M. (1986). Inspektoratet for de kongelige Haver, dets virkefelt og historiske baggrund. (16): 31 - 44.
- Lund-Andersen, K. (1988). Lerchenborgs barokhave. (18): 33 - 53.
- Lundquist, K. (1993). Runddelen (Rondalen) på Ulvåsa. (23): 20 - 24.

M

Mathiesen, H. (1982). Det begyndte med Landhusholdningselskabet. (12): 77 - 90.

Mathiesen, H. (1983). Danske havebrugs- og gartnerforeninger II. (13): 55 - 62.

Mathiesen, H. (1984). Praktisk havebrugsundervisning. (14): 20 - 26.

Mosegaard, J. (1993). Konsulent H. Mosegaard (Hans Kristian Mosegaard) 100 år. (23): 55 - 57.

Muusfeldt, A. (1983). En idyllisk have. (13): 37 - 46.

N

Nicolaisen, Å. (1975). En villahave fra klunketiden. (5): 7 - 16.

Nielsen, P. C. (1977). Hørsholm Slotshave. (7): 7 - 44.

Nordgaard, K. (1979). Forsøg med jordbærsorter i 100 år. (9): 57 - 70.

Nordman, E. (1972). Haven inden for Prinsens Palæ's mure. (2): 37 - 41.

Nørballe, I. (1995). Bakkehusets Have. (25): 56 - 60.

O

Olsen, O. (1976). Haveplanternes indførselshistorie i Danmark II. (6): 17 - 58.

Olsen, O. (1978). Planteforædlingens historie i Danmark. (8): 14 - 58.

Olsen, O. (1980). Planteindførsel til haven i Hellebæk 1891-1905- 1956. (10):

P

Paludan, H. (1972). Rosenborg kongelige driverihave og gartnerlærestanstalt. (2): 11 - 28.

Pedersen, A. (1971). Gartnerslægten Glæsel. (1): 29 - 47.

Pedersen, A. (1972). Slotsgartnere og inspektører ved Rosenborg indtil driverihavens nedlæggelse. (2): 29 - 35.

Pedersen, A. (1973). Gartnerslægten Mose. (3): 21 - 32.

Pedersen, A. (1974). Planteskolefirmaet D.T. Poulsen. (4): 53 - 72.

Pedersen, A. (1977). Rabarber som køkkenurt. (7): 49 - 54.

Pedersen, A. (1978). Gartnerslægten Bruun. (8): 69 - 88.

Pedersen, A. (1978). Humle – Humlekule. (8): 7 - 10.

Pedersen, A. (1986). Det var dengang. (16): 7 - 10.

R

Raae, W. (1987). Frederiksborg Slotshave medio september 1987. (17): 7 - 12.

Rask, K. (1978). Indberetning til Nationalmuseet om humleavl. (8): 11 - 13.

Ravn, H. (1995). Jens Winther's have – Rudkøbing – anno 1996. (25): 48 - 55.

S

Schul, J. (1994). Mindehøjen i Søndermarken. (24): 58 - 62.

Stephensen, L. S. (1995). Historisk-Botanisk Have i Vordingborg. (25): 68 - 77.

Strange, H. (1991). Fruentimmerarbejde i gamle dage. (21): 40 - 43.

Sylvest, T. (1982). En have i Rudkøbing. (12): 65 - 76.

Sørensen, F. T. (1991). Registrering af artikler i Meddelelser fra Havebrugshistorisk Selskab. Fra Kvangård til Humlekule. (21): 44 - 46.

Sørensen, F. T. (1994). Skvalderkål. (24): 63 - 68.

T

Therkildsen, M. o. Anne Majken Rud. (1985). Amagerbruget. Det kombinerede have- og landbrug på Amager. (15): 27 - 60.

Thordrup, J. (1994). Labyrinter i fortid og nutid. (24): 7 - 40.

Tillge, L. (1992). Bulmeurten ved Æbelholt klosterruin. Et levende fortidsminde blandt ruiner. (22): 7 - 12.

Tillge, L. tegn. af Hanne Seeberg. (1971). Løg- og knoldplanter i Danmark. (1): 9 - 28.

Tschudi-Madsen, S. (1985). Den norske rigsantikvars velkomsttale ved have-seminaret i Frederiksstad den 19. - 21. september 1985. (15): 7 - 9.

W

Wagner, P. (1992). Gamle havevaser og gamle haver – nok engang. En kommentar. (22): 13 - 15.

Weber, A. (1979). Kvindelig gartner 1914-17. (9): 47 - 56.

Weisæth, G. (1989). Om Christian Gartner, død i Norge 1716 og hans hagebok HORTICULTURA, trykt i 1694. (19): 7 - 15.

Ø

Ørum-Larsen, A. (1984). G.N. Brandt. (14): 27 - 46.

Ørum-Larsen, A. (1984). Løvengen og den engelske landskabspark. (14): 47 - 54.

Ørum-Larsen, A. (1985). En gammel, nu forsvunden apotekerhave i Odense, Lotze's Have. (15): 11 - 26.

Ørum-Larsen, A. (1986). Et besøg på københavnske stor-gartnerier for 50 år siden. (16): 45 - 52.

Ørum-Larsen, A. (1986). Et havemuseum i London. (16): 59 - 62.

Ørum-Larsen, A. (1987). To berømte danske renæssancehaver. (17): 13 - 20.

Ørum-Larsen, A. (1988). Christiansens have i Flensborg. (18): 16 - 32.

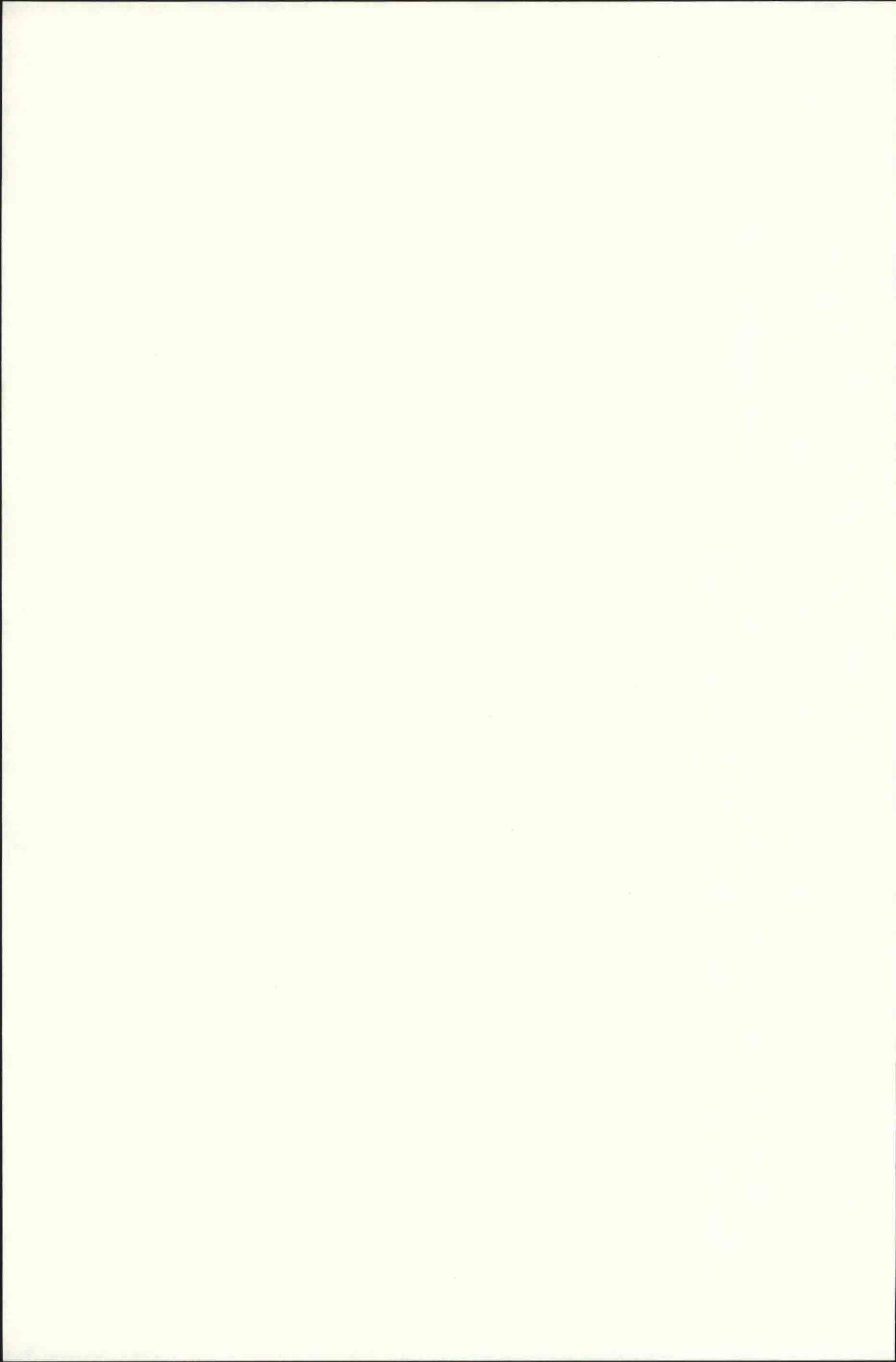
Ørum-Larsen, A. (1989). En mindeværdig proprietærgårds-have nær Vamdrup. (19): 16 - 23.

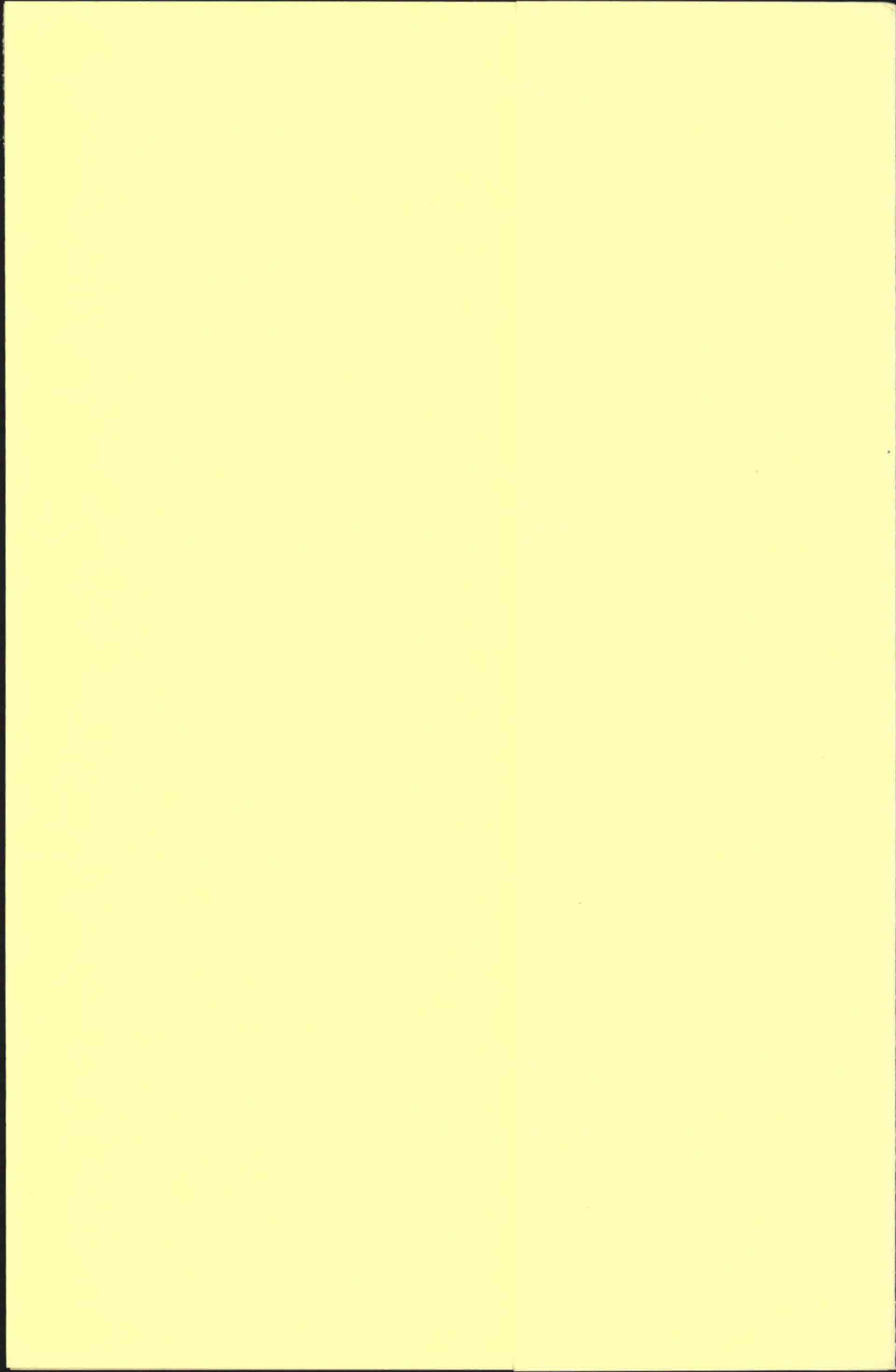
Ørum-Larsen, A. (1991). Lollands Frugtplantage I/S i Frejlev 1916-86 og dens stifter. (21): 34 - 39.

Ørum-Larsen, A. (1992). Et hundredår – C.Th. Sørensen. (22): 42 - 48.

Ørum-Larsen, A. (1993). 2400-årig marmorsarkofag udgravet i park i Flensborg. (23): 25 - 27.

Ørum-Larsen, A. (1994). Den gamle labyrint i Tivoli. (24): 41 - 45.

ISBN 87-88241-16-5
ISSN 0107-895X